

*THE LITERARY EXPERIMENT OF NOII LITERARY GROUP AND ITS
INFLUENCES*

Larisa Stîlpeanu

PhD Student, "Transilvania" University of Brașov

Abstract: This current paper aims at defining the literary concept experiment(alism) as it is understood under the conditions of the Romanian communist space with concern to the literary group "Noii". It is difficult to establish a suitable definition of this concept as it implies a very large scale of other concepts like: avant-garde, textualism or even postmodernism. This is why the paper focuses on establishing some influences of literary concepts like Avant-garde, textualism, or the postmodern culture over the evolution of the literary experiment as it was practiced by the "Noii" group members. These concepts are analyzed also as being in relation of permanent connection as the experiment involves an attitude of regaining and redefining the most important features of the Avant-garde. The conclusion of the study is the each member of "Noii" group has a different way of experimenting with the text.

Keywords: experiment, Tel-Quel, Avant-garde, postmodern culture, Noii

Se pune întrebarea cât de viabil este experimentul în condițiile deja existente ale culturii postmoderne, iar această întrebare atrage după ea o mulțime de alte întrebări privind statutul istoric sau spațial al experimentului. Experimentul literar este un termen foarte primitiv și nu i se pot delimita granițele sau rădăcinile foarte ușor. Atât încercările prozastice ale lui Montaigne sau proza lui Laurence Sterne, dar mai ales naturalismul lui Émile Zola pot fi considerate începuturile experimentului în literatură. Avangardele secolului 21, futuristii italieni și ruși, suprarealiștii, au adoptat termenul cu foarte mult entuziasm și datorită lor experimentul literar a căpătat accepții precum afront sau iconoclasm. De asemenea, în relația sa cu experimentul conceptul de postmodernism se întâmplă să fie asimilat experimentului,

devenind o formă a celui din urmă¹, la fel cum poate fi și avangarda². Avangardă, structuralism, textualism, sau postmodernism, toate implică experimentul literar, sunt denumiri ale experimentului literar, după cum susține Adrian Lăcătuș în eseuul său. Interesul discuției pe care o deschide A. Lăcătuș constă, cred eu, în nuanțările la care conduce recunoașterea experimentului ca fiind un fel de spațiu totalizant în care își găsesc locul toate conceptele culturii postmoderne.

În cele ce urmează nu voi încerca să ofer o explicație istorică a persistenței experimentului literar, nu voi căuta nici o justificare etică sau politică, deși cred că cele două se completează una pe cealaltă de foarte multe ori. Ideea centrală a studiului meu se referă la faptul că această continuitate a experimentului literar se naște din necesități interne ale literaturii, dar și din necesități ce țin de contextul istoric și social, și nu din simpla revoltă sau nevoie de schimbare a literaților. Nu îmi propun o extindere a studiului experimentului literar pe o perioadă întinsă a literaturii române, ci mă voi rezuma asupra experimentului dezvoltat de membrii grupării literare *Noii* în perioada anilor '70-'80. Fiind un fenomen literar complex, care nu poate fi surprins fără implicarea unor resurse cognitive diverse, fără prezentarea unor teorii și contra-teorii, am ales să mă opresc asupra acestei perioade pentru a încerca o clarificare a semnificației experimentului pentru membrii grupării în cauză, dar și pentru o clarificare a posibilelor influențe asociate cu activitatea grupării *Noii*.

O mare parte din deschiderea *Noilor* spre experimentarea cu teoriile textului se datorează și posibilităților de lectură pe care le aveau cu puțin înainte să intre la facultate, dar și pe durata anilor de facultate. Ei au descoperit americanii, Salinger sau generația Beat, școala New Criticism și teoriile lui John Barth. Citeau la sediul bibliotecii Facultății de limba franceză reviste precum *Tel Quel* sau *Poétique*, cumpărau traducerile lui Roland Barthes la momentul respectiv, ale lui Gaëtan Picon sau Marshall McLuhan. Puteau primi cărți din Franța, Anglia sau Statele Unite. Au beneficiat de mentori excepționali precum Matei Călinescu, Virgil

---

¹ Adrian Lăcătuș susține că nu există un postmodernism românesc al anilor '80, așa cum îl numește Ion Bogdan Lefter, ci există mai degrabă o „cultură alternativă”, o „contra-cultură”: „Versiunile conceptuale utilizate în critica sau publicistica literară (românească sau internațională) pentru experimentalismul acestei generații creatoare au fost și sunt cele de *underground*, *artă neoficială*, *artă marginală*, *contracultură*, *neo-avangardă* sau *avangardă post-utopică*, și, mai faimoasele, *postmodernism* și *textualism*.” în Adrian Lăcătuș, *Experimentul literar în proza românească postbelică și contemporană. O perspectivă cognitivă și comparată*, București, Editura Muzeului Național al Literaturii Române, Colecția AULA MAGNA, 2013, p. 8.

² Daniel Clinci vorbește în studiul său, *Avangardă și experiment*, despre o relație de continuitate între cele două concepte, tratând experimentul ca pe o practică specifică perioadei postmoderne și nu ca pe un alt termen de a numi postmodernismul. În Daniel Clinci, *Avangardă și experiment. De la estetica negativă la cultura postmodernă*, București, Tracus Arte, 2014.

Nemoianu, Vladimir Streinu, Nicolae Balotă, Sanda Galopenția, Savin Bratu sau Mircea Martin. Caius Dobrescu, de altfel, subliniază o legătură între activitatea *Noilor*, și în general a optzeciștilor, și activitatea criticilor generației '60 pentru care era foarte important să se alinieze la valorile definitorii pentru Europa. Optzeciștii continuă demersul șaizeciștilor și se îndreaptă atât către revalorizarea modernismului, cât și către regândirea avangardelor sub influența unui model al civilizației sociale și literare³.

Pe de altă parte, într-un interviu acordat Adinei Dinițoiu, Gheorghe Crăciun subliniază că manifestul lor nu a avut parte de influențe din niciun fel. Ei nu aveau habar de biografismul american. Citeau, într-adevăr foarte multă literatură franceză, însă francezii nu le ofereau astfel de modele: „Cred că modelul era, în mod paradoxal, Wittgenstein, cu propozițiile lui foarte seci și foarte sentențioase. Ne interesa denotația, să fim exacti.”⁴ Prin această afirmație referitoare la manifest, Crăciun se referea probabil la „Text comun”, un manifest realizat împreună cu Gheorghe Ene și Gheorghe Iova, în care denotația are un rol foarte important. Acest text urmează să fie dezvoltat mai pe larg în capitolele ce urmează. Însă faptul că nu au fost deloc influențați poate ține și de manifestarea unui orgoliu auctorial (Caius Dobrescu). Astfel, prezenta lucrare își propune să argumenteze ideea că au existat influențe în cazul evoluției experimentului grupării *Noii*, însă aceste influențe au fost internalizate diferit de fiecare scriitor în parte.

Este drept că statutul experimentului în literatură capătă coerență, devine organic și conștient de fiecare mișcare a sa în literatură, adunând în jurul său artiști individualiști care luptă pentru arbitraritatea culturii și pentru transformarea social-culturală. Aceasta este și aspirația membrilor grupării *Noii*, lupta pentru crearea unei noi culturi artistice, cu influențe în mare parte occidentale. Refuzul ca experiență a rupturii se manifestă în cazul experimentului practicat de membrii grupării *Noii* prin faptul că aceștia se îndreaptă către o posibilă autonomie artistică, dar și către o valoare soteriologică a scrierilor acestora. Practica lor experimentalistă trebuie înțeleasă nu doar în limitele culturii comuniste, dar și ca indiciu al constrângerilor și al posibilităților oferite de acest spațiu. Experimentul lor era susținut de un puternic spirit al inovației, dar și de un simț al crizei și al nevoii de schimbare, de tranziție. În acest sens, Adrian

³ Caius Dobrescu, „Tradiția plăcerii (de a gândi): Gheorghe Crăciun și continuitatea intelectuală dintre critica literară a generației '60 și creația literară a generației '80”, în *Trupul și litera. Explorări critice în biografia și opera lui Gheorghe Crăciun*, coord. Andrei Bodiu și Georgeta Moarcăs, Cluj-Napoca, Casa Cărții de Știință, 2012, pp. 11-42.

⁴ „Eram niște copii răi”. Interviul inedit cu Gheorghe Crăciun, interviu realizat de către Adina Dinițoiu, „Observator cultural”, nr. 358, februarie 2007, http://www.observatorcultural.ro/Eram-niste-copii-rai.-Interviu-inedit-cu-Gheorghe-CRACIUN*articleID_16977-articles_details.html accesat în data de 30.06. 2015, ora 16:10.

Lăcătuș remarcă faptul că perioada comunistă le-a priit membrilor grupării *Noii* în ceea ce privește dezvoltarea experimentului literar. În momentul în care au dispărut limitele și constrângerile, a dispărut și climatul propice de a fi diferiți față de ceilalți scriitori⁵.

Nu tot ceea ce este nou este și experimental, inovativ. Experimentul nu a dat dovadă până în acest moment de suficientă nervozitate pentru a deveni un curent literar în sine, astfel că rămâne un moment în activitatea literară a scriitorilor. Pe cât de revoluționar pare, pe atât de cuminte este pentru că deși sunt foarte mulți adepți ai valorilor acestuia, nu toți își duc experimentul până pe culmile sale cele mai înalte. Cei mai mulți se opresc în faza incipientă a acestuia și continuă să scrie o literatură a vremii. Acest lucru nu înseamnă că experimentul dispare în totalitate, el doar se diminuează, rămâne baza textelor autorilor, iar pe această fundație se contruiește stilul specific fiecărui membru al grupării. De altfel, Adrian Lăcătuș explică dispariția experimentului literar după 1989 prin „dependența de configurația culturală a acelei societăți închise”, care i-a afectat „într-o măsură mult mai mare decât și-au imaginat autorii ei.”⁶ Această dependență cred că se referă la imposibilitatea experimențialștilor de a lăsa în urmă contextul istoric și de a se adapta la noile condiții. Experimentul lor mergea mână în mână cu situația politică, oricât de paradoxal ar părea. Societatea comunistă le oferea ocazia de a aborda un text riscant, cu tendințe evazioniste, ce le permitea să se îndrepte spre literatura occidentală. Crăciun, spre exemplu, și-a oprit latura revoluționară a experimentului său lingvistic chiar în fază incipientă, însă a continuat să scrie o literatură experimentală axată pe corporalitatea literei și a textului. Teama că ar putea trage după sine „cadavrul” acelei perioade l-a urmărit mulți ani, regretând parcă interesul exagerat pentru „metafizica personală” și „sclifoseala fenomenologică și sintactică”⁷. Gheorghe Iova s-a orientat spre definirea textuării, Mircea Nedelciu spre cea a ingineriei textuale, Ioan Flora a dezvoltat o poetică enunțiativă, Gheorghe Ene a fost un deconstructivist, iar Emil Paraschivoiu a fost „un obstretician al limbajului în act” (Gh. Crăciun).

Experimentul literar practicat de membrii grupării *Noii* a fost mult timp, în mod greșit poate, asociat mișcării textualiste practicate de scriitorii francezi ce se învârteau în jurul revistei *Tel Quel*. Ne întrebăm, însă, în ce măsură au fost influențați *Noii* de practicile telqueliste? În ceea ce privește programul lor, grupul *Tel Quel* a militat pentru formarea unei teorii pornind de la practica scriiturii, pentru răsturnarea și redefinirea conceptului de „literatură”. Teoria

⁵ Adrian Lăcătuș, *op. cit.*, p. 58.

⁶ Adrian Lăcătuș, *op. cit.*, p. 9.

⁷ Gheorghe Crăciun, „Dintr-un «caiet de teze»”, în „Interval”, 4(12), 1998.

scriiturii textuale presupune evidențierea evoluției literaturii ca ficțiune cu scopul de a transforma *scriitura textuală* într-o *istorie reală*. Este necesar ca scriitura să recunoască ruptura față de literatura ce o însoțește în paralel, și să accepte că știința limbajului îi este indispensabilă sau, mai mult, că ea devine un obiect al acestei științe. Aspectul distrugerii nu se referă doar la literatură, ci și la limbaj; scriitura implică și negarea limbajului în măsura în care scriitura textuală *constituie istoria amânată a prezentului*. Având caracterul unei acțiuni revoluționare, teoria grupului consideră literatura ca fiind închisă și propune un tip de scriitură textuală cu un grad al non-expresivității destul de ridicat. Ei pun accentul pe materialitatea textului, pe corporalitatea literei, pe manifestarea literaturii ca ideologie sau ca practică productivă. Pentru ei textul literar nu mai este încorporat de către accepția istorică a conceptului de literatură, ci este mai degrabă o practică semnificativă care se interesează de propria sa producere. Pentru ei textul așteaptă să fie interpretat în momentul lecturii, iar „a citi” și „a scrie” devin două acte simultane în cadrul producerii textului. Membrii grupării militează pentru „fabricarea” textului, pentru umplerea acestuia cu sens, în așa fel încât scriitura și cititorul să fie puși față în față, iar sensul să fie căutat. De altfel, se mizează pe materialitatea textului, pe corporalitatea materialului semnificativ, pe o scriere care să includă identitatea scriitorului, litera să devină corporală, să capete viață așa cum arată J. L. Baudry în studiul „Scriitură, ficțiune, ideologie”.

Deși fac parte din același grup, membrii *Tel Quel* nu adoptă aceleași strategii experimentaliste. Fiecare scriitor practică un tip de scriitură diferit, o scriitură care îi asigură specificul atât în cadrul literaturii cât și în cadrul grupului. Nu se poate vorbi despre o unitate a experimentului în cadrul grupării *Tel Quel*, iar de acest lucru ne avertizează însăși Julia Kristeva într-un interviu oferit lui Ion Pop, publicat în 1976 în revista „Tribuna”: „[...] «Tel Quel» e un mit, așa cum a existat mitul structuralismului, al «noului roman»... Există niște indivizi, subiecți particulari, angajați în cercetări care au prea puține lucruri în comun. Poate doar o strategie a fracțiunilor, adică una de opoziție față de niște discursuri constituite. Însă dacă examinați mai îndeaproape diferitele persoane care compun grupul «Tel Quel», veți vedea că este vorba despre limbaje foarte diferite... Trebuie să se renunțe la ideea unui «Tel Quel» - comunitate: așa ceva nu există...”⁸ Același lucru este valabil și în cazul grupării *Noii*. Toți membrii grupării luptă pentru a se diferenția de statutul literaturii impuse de regim și încearcă noi strategii, subversive sau nu, noi metode de obținere a autenticității. Fiecare membru

⁸ *Apud* Adriana Babeți și Delia Șepețean-Vasilu, *Pentru o teorie a textului. Antologie „Tel Quel” 1960-1971*, București, Editura UNIVERS, 1980, p. 5.

experimentează în propriul său fel și fiecare se face remarcat așa cum îi permite mai bine stilul abordat. Activitatea lor comună este rezultatul aceleiași crez într-o literatură apolitică, însă scriitura lor este cât se poate de diferită în ceea ce privește inovația și experimentarea cu formele limbajului sau cu formele realității / reprezentării realității.

Nu este necunoscut faptul că există o afinitate între programul revistei *Tel Quel* și cel al noului roman francez. În numerele revistei au publicat și scriitori precum Alain Robbe-Grillet, Natalie Sarraute sau Jean Ricardou, scriitori asociați cu noul roman francez, care au promovat influența limbajului asupra semnificației textului ca întreg. Noul roman francez, susținut de Roland Barthes, a fost mai mult decât o școală literară, a reprezentat un fenomen sociologic al anilor '50. S-au făcut referiri la acest fenomen și ca fiind „școala privirii” datorită politicii sale prin care promova descrierile obiective în ciuda celor psihologice, dispariția personajului tradițional, deconstrucția subiectului, experimentarea formală cu spațiul și timpul, critica realismului și a psihologiei, re-examinarea relației dintre autor și cititor și o nouă abordare a descrierilor.

Atât pentru noul roman francez, cât și pentru membrii *Tel Quel* practica scriiturii a fost întotdeauna pe primul loc. Teoria era dedusă din practica scrierii, iar această practică a devenit baza unei teorii foarte cuprinzătoare. Ambele grupări au pus bazele experimentalismului ca studiu autobiografic, iar literatura pare a fi desacralizată, astfel că granițele dintre ficțiune și autobiografie au fost dizolvate. În ceea ce privește experimentul literar, ambele grupări ne-au oferit posibilitatea de a vedea semnificațiile sale atât în teorie, cât și în practică, dar și posibilitatea de a înțelege că ceea ce Barthes numea „călătorie prin lumea scrisului” va avea o influență majoră asupra discursului literar și social nu doar în cultura franceză, ci în toate celelalte culturi în anii următori. *Tel Quel* lansa o provocare către modul tradițional de relaționare între scriitor și critic, încercând să definească o nouă tehnică de scriitură ce presupunea îmbinarea funcției creative a limbajului cu cea critică.

Se observă asemănările dintre programul *Noilor* și programele noului roman francez și ale revistei *Tel Quel* mai ales în ceea ce privește proza acestora. Corporalitatea literei și a textului susținută de J. L. Baudry este teoretizată și reprezentată de Gheorghe Crăciun, Gheorghe Iova se apropie de Roland Barthes în ceea ce privește răspândirea obiectului în limbaj (susține Adrian Lăcătuș). Mircea Nedelciu re-evaluează relația dintre cititor și scriitor asemenea lui Allain Robbe-Grillet. Însă, aceste asemănări nu înseamnă că putem identifica programul *Tel Quel* sau al noului roman francez cu cel al grupării *Noii*. Caius Dobrescu ne

atenționează că la o primă vedere am putea fi tentați, spre exemplu, să asociem tema corpului, așa cum este teoretizată și abordată de Crăciun, cu discursul radical al textualismului francez al anilor '60, în vreme ce pentru acesta este dovada unui interes manifestat față de liberalismul conversațional și estetismul civilității. Însă, „...ceea ce îl îndepărtează pe Crăciun de ademenirile maeștrilor francezi (printre care, să ne amintim, se numără și o sirenă de farmecul Juliei Kristeva...) este tocmai ipocrizia și sterilitatea a ceea ce Tom Wolfe numea «șicul radical». Modul în care Crăciun personalizează, de fapt: redescoperă/reinventează, tema corpului o face pe aceasta extrem de diferită de speculațiile lingvistico-psihanalitice-maoiste ale revoluționarilor de bibliotecă și de salon mai sus-evocați.”⁹ Astfel, nu intenționez să neg în totalitate influența programului promovat de cele două grupări, ci voi merge pe liniile asemănării până la punctul în care fiecare scriitor al grupării *Noii* se distanțează și diferențiază de francezi, dar și de celelalte modele.

Ceea ce se ivește necesar pornind de la această contextualizare este clarificarea modurilor în care programul revistei *Tel Quel* și al noului roman francez au influențat activitatea grupării românești *Noii*. Originalitatea programului revistei *Tel Quel* sau a noului roman francez nu poate fi contestată, însă aceasta va fi de multe ori tratată de către criticii români ca fiind paralelă, corespondentă fenomenului românesc. Livius Ciocârlie, într-un interviu oferit revistei „Echinox”, vorbește despre faptul că francezii nu au avut textualism și că acest concept este un fenomen autentic românesc. Francezii, susține Ciocârlie, „au avut text”, un text ale cărui baze au fost puse de Mallarmé și Launtréamont și care era caracterizat de „autoreferință, intertextualitatea, diferența, producerea de sens indecimabil, contopirea – în semn – a adâncimii cu suprafața etc.”¹⁰ După aceștia membrii *Tel Quel* au elaborat „teoria textului” și au greșit în momentul în care au tins să identifice textualitatea cu modernitatea. Livius Ciocârlie susține că „tel-queștiții” au exagerat foarte mult în punerea în practică a teoriei: „Ei au scris text cu seriozitate. Cu, s-o spunem, anostă seriozitate.” În ceea ce privește textualismul românesc, căci teoreticianul susține existența acestui concept, Ciocârlie consideră că acesta nu a avut niciun model, că el a pornit de la text și l-a transformat; el nu neagă existența textualismului în alte literaturi, cum ar fi cea americană, însă susține că acestea sunt fenomene paralele, corespondente cu cel românesc, iar spre deosebire de textualismul altor literaturi, românii nu au căzut pradă epigonismului, ci au preferat inovația unui spirit aprodic și a deschiderii către

⁹ Caius Dobrescu, *op. cit.*, p. 34.

¹⁰ Livius Ciocârlie, interviu, în „Echinox”, nr. 3-4, 1990; <http://revistaechinox.ro/2011/06/1990-interviu-cu-livius-ciocarlie-goldmine/>; vizitat în data de 29.06.2015, ora 14.30.

real, către vocile realului. Despre felul în care textualiștii români privesc trecutul, susține Ciocârlie, ei nu sunt agresivi, ci sunt primitivi față de trecut prin felul în care abordează intertextualitatea.

Ar fi de completat și cu opinia unui alt critic care vorbea despre existența textualiștilor în cazul scriitorilor români optzeciști, Radu G. Țeposu. Acesta structura optzeciștii astfel: textualiștii (Mircea Nedelciu, Gheorghe Crăciun, Gheorghe Ene), cei care urmează mitologia derizoriului (Bedros Horasangian, Ion Lăcustă), cei care urmează fantezismul alegoric și livresc (Ștefan Agopian, Ioan Groșan), analiștii (Alexandru Vlad, Stelian Tănase)¹¹. Nu contest originalitatea structurii, însă având în vedere că însăși membrii grupării *Noii*, atât Nedelciu, cât și Crăciun, refuză încadrarea în limitele textualismului, mi se pare mai sigură calea indiciilor date chiar de aceștia și voi prefera să mă orientez doar spre influențele presupuse de textualism și nu către identificarea activității literare a *Noilor* cu programul textualismului.

Textualismul este, așa cum metaforizează Gheorghe Crăciun, într-un articol publicat în revista „Familia” în 1994 și reluat în 1997 în structura volumului *Cu garda deschisă*, un teritoriu extrem de limitat, o zonă în care nu se regăsește experimentul lui și al colegilor săi: „În literatură, «textualismul» stârnește un entuziasm similar celui al primilor coloniști în Vestul Sălbatic. Descentrarea lumii și descentralizarea instituției autorului va conduce în cele din urmă la impunerea unui alt centru și a unei noi forme de centralism. Eu însumi nu mă pot lăsa dus de val și nu pot să nu observ limitele înguste ale teritoriului abia cucerit.”¹² Nu doar că nu au fost influențați în mod semnificativ de programul revistei *Tel Quel*, ci aceștia considerau că textualismul reprezintă un spațiu limitat, nu foarte ofertant când vine vorba despre experimentarea cu formele și posibilitățile infinite ale limbii. Obiectivul lor era să meargă dincolo de canoanele cunoscute ale poeziei sau prozei, ajungând astfel la ideea de text prin intermediul *Tel-Quel*-ului, însă fără a se lăsa influențați de programul acestora în sens major: „Am tot stat să mă gândesc cât de mult ne-au influențat ei: ideologic cred că nici nu se pune problema, ca scriitură într-o oarecare măsură. Lucrul cel mai important cred că a fost conștientizarea faptului că literatura este ceva care se face în timp ce scrii. Asta cred că ne-a impregnat pe toți și ne-a făcut foarte lucizi.”¹³

¹¹ Radu G. Țeposu, *Istoria tragică & grotescă a întunecatului deceniu literar nouă*, ediția a III-a, prefată de Al. Cistelean, București, Editura Cartea Românească, 2006.

¹² Gheorghe Crăciun, *Cu garda deschisă*, Iași, Institutul European, 1997, p. 16.

¹³ „Eram niște copii răi”. Interviu inedit cu Gheorghe Crăciun, interviu realizat de către Adina Dinițoiu, „Observator cultural”, nr. 358, februarie 2007, http://www.observatorcultural.ro/Eram-niste-copii-rai.-Interviu-inedit-cu-Gheorghe-CRACIUN*articleID_16977-articles_details.html accesat în data de 30.06. 2015, ora 16:10.

Într-un interviu oferit Centrului cultural Pitești, Constantin Stan evidențiază câteva aspecte ale scriiturii grupului din care făcea parte și putem observa asemănări cu programul francezilor: „acel grup, în primul rând de prieteni, se opunea ideii de literatură, voia «deliteraturizarea» și înțelegea lumea ca o masă de texte, de texte active, care acționează, modelează, schimbă lumea. «Literatura» era doar o parte a acestei mase textuale. Gata cu poetul inspirat, gata cu forța divină incontrollabilă sub care se așază scriitorul. Textul este un construct din cuvinte, iar tu ești conștientul textului tău.”¹⁴ Avem astfel ideea de deliteraturizare, de negare a inspirației poetice, acțiune modelatoare a textului.

Ceea ce este pus, în fond, sub semnul întrebării în acest studiu este existența textualismului în cazul grupării *Noii*. Încă de la începutul lucrării am ales să folosesc sintagma experimentului în detrimentul celei a textualismului și voi continua în aceeași idee. Experimentul specific membrilor grupării *Noii* nu reprezintă o ramură a textualismului tel-quelist, ci este un experiment de sine stătător ce își trage sevele și din programul acestora, și din ceea ce presupunea avangarda rusească (în ceea ce privește poezia), cu precădere activitatea lui Velimir Khlebnikov, sau din experimentalismul american (în ceea ce privește proza), cu precădere Thomas Pynchon sau John Barth, aș îndrăzni să afirm. Nu încerc să identific activitatea *Noilor* cu niciuna dintre mișcările mai sus menționate, dar nici nu neg influența acestora. Încerc doar să subliniez că scriitorii în cauză au dezvoltat un tip de experiment singular pentru literatura română a anilor '70-'80.

Pentru a înțelege mai bine acest refuz al textualismului în ceea ce privește gruparea *Noii* ar fi de ajutor o scurtă contextualizare a acestei confuzii pe care ne-o oferă chiar Mircea Nedelciu din care înțelegem că eticheta de „textualiști” a fost greșit aplicată acestora. Aceștia au fost interesați de francezii de la *Tel Quel* doar în măsura în care aveau un interes comun față de avangarda rusească; acest lucru nu înseamnă însă că sunt și ei textualiști. Termenul de „textualism” datează de prin anii '81-'83, de la apariția revistei „Scînteia Tineretului” și a fost folosit cu nuanță negativă, un instrument de injuriere, era asociat cu „cosmopolitismul”, un altfel de „dușman al poporului”, povestește Mircea Nedelciu. Nu a avut nicio legătură cu textualismul specific francezilor și cu atât mai puțin cu materia propriu-zisă a prozelor *Noilor*. Termenul a fost preluat în mod greșit și abuziv de către criticii valoroși ai literaturii și a fost

---

¹⁴ „Proza șaizecistă își epuizase valențele creatoare. Se oficializase. Mima libertatea și curajul...”, interviu cu Constantin Stan, http://www.centrul-cultural-pitesti.ro/index.php?option=com_content&view=article&id=2059:interviu-cu-constantin-stan&catid=229:revista-arges-iulie-2009&Itemid=112, verificat în data de 30.06.2015, la ora 15.55.

înțeles ca o construcție sofisticată, cu tehnici literare ce presupun naratori ce oferă explicații cititorului, mărci autoreflexive ale textului, sau mărci de analizare a textului în interiorul acestuia. Tehnicile aduceau noutate, bineînțeles, iar atenția pe care scriitorii în cauză au oferit-o revistei *Tel Quel* au dus la încadrarea acestora în mantia conceptului de textualism. Iova explică și el eroarea: „Noi am studiat cu atenție textualismul francez, dar în nici un caz nu mi s-a părut că este ceva ce ne-ar bucura foarte mult să-l preluăm. Dar față de multe elemente de astea pe care le observam în literaturile străine, literatura americană sau chiar germană, Peter Handke știu că la un moment dat îi plăcea foarte mult lui Gheorghe Crăciun. Toate astea erau preluate cu un teribil simț critic și erau văzute ca posibile instrumente care ar fi putut fi integrate în demersul nostru.”¹⁵ Ei nu se consideră însă adepți ai textualismului, ei nu preferă scriitura lui Mallarmé, ci mai degrabă pe cea a lui Rimbaud: „Textualitatea diferă de practicile «Tel Quel» cel puțin prin faptul că lucrează cu Rimbaud, nu cu Lautréamont și / sau Mallarmé. Nu se mizează pe sistem (-atic, -ic, -atizare etc.)”¹⁶ Membrii grupării *Noii* și-au manifestat interesul față de textualismul promovat de revista „Tel Quel” doar în măsura în care le oferea material de studiu al avangardei rusești, „interzișilor ruși”, după cum am subliniat mai sus. *Noii* nu sunt textualiști, ei sunt mai degrabă autenticiști, după cum ne arată și Ion Bogdan Lefter în studiul său, *7 postmoderni*: „Idea de *textualism* presupune opoziția față de planul existențial, lepădarea de concret: *textul* s-ar opune *realității*. La Nedelciu și la colegii săi de generație, e invers: *textul* investighează *realitatea* și o reconstituie în pagina scrisă. Proliferarea narcisică a tehnicilor narrative încetează și ele devin instrumentele – între altele – ale unui «nou figurativism». Proza lui Nedelciu și a celorlalți se dezvoltă – așadar – ca esențialmente «anti-textualistă».”¹⁷ Lefter subliniază și el influența textualiștilor doar în măsura în care preluau anumite tehnici și le supuneau mai întâi unor analize critice, urmând abia după să le personalizeze și să le utilizeze spre definirea propriului stil și autenticități.

Referitor la autenticitatea experimentului grupării *Noii* observăm că atât interesul față de filosofia lui Wittgenstein, cât și interesul arătat față de conținutul revistei *Tel Quel* au dus la apariția expresiei „a textua”. Expresia nu are nicio legătură cu textualismul, explică Nedelciu. „Textuare”, „a textua” înseamnă a transcrie, „a pune pe hârtie anumite trăiri ale persoanei care

¹⁵ Mircea Nedelciu, „Sunt atât de orgolios încât consider că nici n-am avut modele și nici nu m-am lăsat influențat”, *Interval*, 4(12), 1998, interviu realizat de Andrei Bodi, p. 25.

¹⁶ Gheorghe Iova, *Acțiunea textuală. Bunul simț vizionar*, Pitești, Editura *Paralela 45*, Colecția 80, Seria ESEURI, 1999, p. 41.

¹⁷ Ion Bogdan Lefter, *7 postmoderni: Nedelciu, Crăciun, Müller, Petculescu, Gogea, Danilov, Ghiu*, Pitești, *Paralela 45*, 2010, p. 23.

sunt atât intime, cât și culturale, și a încerca să lași textul să se creeze, lăsînd aceste influențe să străbată liber spre ele, cu mare acribie lingvistică, cu fraze cât mai scurte, (aici e influența lui Wittgenstein), complete, imposibil de schimbat un cuvînt în ele...”¹⁸ Iova refuză atât existența „textualismului” în literatura română, cât și teoriile care vin să demonstreze acest lucru. Textualismul era pentru Gheorghe Iova „un artefact telecomandat de rețeaua de securitate sau de culturnici” precum Marin Mincu, căruia îi reproșează încercările de a demonstra că bazele textualismului se află în Italia.

Pentru Iova și ceilalți „textul adevărat” se leagă de filozofia lui Wittgenstein și a discipolului său, Helmuth Heisenbütten, și „se creează numai în teoria cititorului”. Metoda de a ajunge la acest text adevărat se găsește în „ingineria textuală”, sintagmă care este revendicată atât de Iova, cât și de Nedelciu. Iova, pe de o parte, o definește ca fiind imposibilitatea textului de a ajunge la o posibilă completitudine pentru că riscă să se prăbușească în sine ca într-o gaură neagră. Nedelciu, însă o vede ca pe dexteritatea unui scriitor de a face în așa fel încât „textul poate să spună orice, și contrariul, dacă este bine stăpînit.” Nedelciu explică și proveniența sintagmei ca fiind un fel de etapă din perioada de cenaclu a grupării *Noii* „cînd importantă era reușita pe cm²”, perioadă în care membrii discutau textele pînă la ultimele consecințe, analizau textele ca într-un laborator, „dacă o propoziție a căzut bine una după alta, dacă ea exprimă un sentiment.” Cui îi aparține, de fapt, sintagma este greu de stabilit, însă putem face o legătură între semnificațiile acesteia și filozofia lui Wittgenstein. Ingineria textuală propusă de cei doi scriitori prezintă o tehnică ce poate fi învățată, apropiată, cu scopul de a oferi textului coerență, dar și cu scopul de a pune în text experiența personală, de a încerca să o transcrii în așa fel încât cititorii să se recunoască în ea. Mircea Nedelciu ne oferă totuși un răspuns ce ne duce tot spre ideea textului catalizator și a talentului necesar. Nu sunt suficiente doar procedeele tehnice. Acestea pot fi învățate foarte ușor, însă pentru folosirea lor în anumite situații, pentru realizarea acordului dintre ele și lume, avem nevoie de „talent”¹⁹. Sintagma este cea care a cauzat în mare parte referirea la acești scriitori ca fiind textualiști, însă confuzia este regretabilă după spusele lui Mircea Nedelciu. Între textualism și experimentul grupării *Noii* există o mare diferență. În timp ce performanța textualiștilor de la „Tel Quel” presupune ideea riscantă de reproducere a întregului text al lumii, membrii *Noii* acordă atenție cotidianului și realității imediate, însă fără

¹⁸ Mircea Nedelciu, „Sunt atât de orgolios încît consider că nici n-am avut modele și nici nu m-am lăsat influențat”, *Interval*, 4(12), 1998, interviu realizat de Andrei Bodiu, p. 24.

¹⁹ Mircea Nedelciu, „...Dacă vorbim strict de știința de a scrie...”, interviu consemnat de Petru Cimpoșu, în „Ateneu”, Bacău, anul 21, nr. 2 (171), februarie 1984, pp. 8-9, *Apud*. Ion Bogdan Lefter, *op. cit.*, p. 12.

a face din text un înlocuitor al lumii reale²⁰. Textele *Noilor* nu caută să pună stăpânire pe realitate, ci caută mai degrabă să aducă realitatea în text în cel mai plauzibil mod posibil.

Cum am afirmat și mai sus, originalitatea revistei „Tel Quel” sau a noului roman francez nu poate fi contestată, însă nu consider că membrii grupării *Noii* au luat ca model principal programul acestora. Aceștia s-au dezvoltat în paralel, în direcții relativ apropiate, însă demarcate în primul rând de contextul social și de felul în care abordau textul. Textul este cel care a rămas la mijloc și a fost dezvoltat în funcție de aspectele fiecărei culturi în parte.

Bibliography:

1. Babeți, Adriana, și Șepețean-Vasiliu, Delia. eds., „Introducere” în *Pentru o teorie a textului. Antologie „Tel Quel” 1960-1971*, București, Editura UNIVERS, 1980.
2. Bodi, Andrei, și Moarcăs, Georgeta, coord., *Trupul și litera. Explorări critice în biografia și opera lui Gheorghe Crăciun*, Cluj-Napoca, Casa Cărții de Știință, 2012.
3. Clinci, Daniel. *Avangardă și experiment. De la estetica negativă la cultura postmodernă*, București, Tracus Arte, 2014.
4. Crăciun, Gheorghe. *Cu garda deschisă*, Iași, Institutul European, 1997.
5. Iova, Gheorghe. *Acțiunea textuală. Bunul simț vizionar*, Pitești, Editura Paralela 45, Colecția 80, Seria ESEURI, 1999.
6. Lăcătuș, Adrian. *Experimentul literar în proza românească postbelică și contemporană. O perspectivă cognitivă și comparată*, București, Editura Muzeului Național al Literaturii Române, Colecția AULA MAGNA, 2013.
7. Lefter, Ion Bogdan. *7 postmoderni: Nedelciu, Crăciun, Müller, Petculescu, Gogea, Danilov, Ghiu*, Pitești, Paralela 45, 2010.
8. Țeposu, Radu G. *Istoria tragică & grotescă a întunecatului deceniu literar nouă*, ediția a III-a, prefată de Al. Cistelean, București, Editura Cartea Românească, 2006.
9. **Reviste literare:**
10. Ciocârlie, Livius. interviu, „Echinox”, nr. 3-4, 1990;
<http://revistaechinox.ro/2011/06/1990-interviu-cu-livius-ciocarlie-goldmine/>
11. Crăciun, Gheorghe. „Dintr-un «caiet de teze»”, „Interval”, „Formarea personalității”, 4(12), 1998.

---

²⁰ Mircea Nedelciu, „Nu cred în solitudinea absolută a celui care scrie”, interviu de Gabriela Hurezean, în „Scînteia tineretului. Supliment literar artistic”, București anul VIII, nr. 14 (341), sîmbătă 9 aprilie 1988, p. 3. *apud.* Ion Bogdan Lefter, *op.cit.*, p. 25.

12. Crăciun, Gheorghe. „Eram niște copii răi”, interviu realizat de către Adina Dinițoiu, Observator cultural, nr. 358, februarie 2007,

http://www.observatorcultural.ro/Eram-niste-copii-rai.-Interviu-inedit-cu-Gheorghe-CRACIUN*articleID_16977-articles_details.html

13. Nedelciu, Mircea. „Sunt atât de orgolios încît consider că nici n-am avut modele și nici nu m-am lăsat influențat”, Interval, 4(12), 1998, interviu realizat de Andrei Bodiu.

14. Stan, Constantin. „Proza șaizecistă își epuizase valențele creatoare. Se oficializase. Mima libertatea și curajul...”, interviu cu Constantin Stan, http://www.centrul-cultural-pitesti.ro/index.php?option=com_content&view=article&id=2059:interviu-cu-constantin-stan&catid=229:revista-arges-iulie-2009&Itemid=112.